

פרשת תצווה לקדש את הלב למשכן לה'

המשכן בלבות ישראל

ציווי המשכן וכליו נכתב בתורה אחר מעמד הר סיני. נחלקו הראשונים, האם כתוצאה מחטא העגל נוצר צורך למצוא מקום לשכינה בארץ, או שכהמשך ליציאת מצרים ומתן תורה, צריך להקים משכן. הרמב"ן (שמות כה, ב) מבאר:

כאשר דבר השם עם ישראל פנים בפנים עשרת הדברות, וצוה אותם על ידי משה קצת מצות שהם כמו אבות למצותיה של תורה, כאשר הנהיגו רבותינו עם הגרים שבאים להתיהד, וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצונו על ידו של משה, וכרת עמהם ברית על כל זה. מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלוקים כאשר התנה עמהם מתחלה "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה" (שמות יט, ה-ו), ואמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", והנה הם קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם.

ולכן צוה תחלה על דבר המשכן שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל. והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר (שמות כה, כב) "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת... וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר. וכמו שנאמר שם (שמות כד, טז) "וישכן כבוד ה' על הר סיני", וכתוב (דברים ה, כא) "הן הראנו ה' אלוקינו את כבודו ואת גדלו".

הקמת המשכן היא כדי שיהיה לעם ישראל מעמד הר סיני בכל יום, שבו יוכלו לשמוע את דבר ה', ולכך כשעלה משה רבינו לקבל לוחות ראשונות נצטווה על הקמת המשכן, כדי שיוכלו לשמוע את דבר ה' מבין הכרובים, מתוך התורה הקדושה. אך אחר חטא העגל נצטרף בהקמת המשכן כפרה לחטא העגל.

אך הספורנו (שמות כ, כא) חולק ומבאר, "בכל המקום אשר אזכיר את שמי", שאבחר לבית ועד לעבדי, כענין "הזכירו כי נשגב שמו" (ישעיהו יב, ד). "אבא אליך וברכתך", לא תצטרך למשוך השגחתי אליך באמצעיים של כסף וזהב וזולתם כי אמנם אני "אבא אליך וברכתך"; קודם חטא העגל, עם ישראל כולו היה בדרגת מעמד הר סיני, במדרגת אדם הראשון קודם החטא. מחכים למתן הלוחות, עמם יגיעו לחירות משעבוד מלכות, מיצר הרע ומלאך המוות. היו מגיעים לתיקון השלם. במצב כזה היה "אבא אליך וברכתך", השכינה הייתה שורה בלבותיהם של ישראל.

"פה אשב כי איויתיה"

זהו המצב המתוקן בבריא. "שנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם" (ברכות דף ו.ו). "איש ואשה... זכו, שכינה עמהן" (משנת רבי אליעזר, יז). כאשר החיבור נעשה בצורה נכונה הקב"ה נמצא איתם. מרגישים את הקב"ה ביום יום, באמונה ובמעשים. מבאר רבי שמחה זיסל ברוידא (שם דרך שמות, טז):

הרמב"ן בסוף פרשת תצווה בביאור הפסוק (שמות כט, מו) "וידעו כי אני ה' אלוקיהם הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם... ואם כן יש בענין סוד גדול, כי כפי פשט הדבר, השכינה בישראל צורך הדיוט ולא צורך גבוה, אבל נרוצה לומר דבאמת] הוא כענין שאמר הכתוב (ישעיה מט, ג) "ישראל אשר בך אתפאר" ואמר יהושע (יהושע ז, ט) "ומה תעשה לשמך

הגדול", ופסוקים רבים באו כן, "אוה למושב לו", "פה אשב כי אויתיה" (תהילים קלב, יב-יד). עד כאן לשונו. ומבואר בדבריו, שכביכול השכינה מישראל היא "צורך גבוה" להקב"ה.

וכן מפורש בדברי רבנו בחיי כאן: "יאמר כי ההוצאה היתה על מנת לשכני בתוכם, כי לולא כן לא הוציאם, וזה יורה כי השראת השכינה בישראל צורך גבוה הוא גם כן, לא צורך הדיוט. וזהו לפי דעתי מה שאמר הנביא הושע עליו השלום (הושע יג, ד) "ואנכי ה' אלוקיך מארץ מצרים ואלוקים זולתי לא תדע ומושיע אין בלתי", יאמר כי לא הוצאתיך מארץ מצרים אלא בשביל אנכי ה' אלוקיך, כדי שתקבל עליך אלקותי וכדי שלא תדע אלקים זולתי ולכך הזכיר מארץ מצרים אמצע וכו'. וזהו שכתוב "אוה למושב לו", וכתוב "פה אשב כי אויתיה", ורבו המקראות המעידים על זה, וכבר הזכרתי זה בפסוק וידבר (שמות כ, א). ועיין עוד במש"כ הרמב"ן בפרשת האזינו (דברים לב, כו) וזה לשונו: "וכבר רמזתי בריאת האדם סוד נשגב ונעלם, צריך ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו אלקים, כענין שנאמר (ישעיהו מג, ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו", עד כאן לשונו.

ויש לבאר דברי הרמב"ן, מה הפירוש שכביכול יש להקב"ה צורך להשרות שכניו בישראל. וכן יש להבין מהי הבחינה שהוא כביכול "צריך ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלקים, כענין שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו"?

...וביותר צריך עיון, שלכאורה דברי הרמב"ן כאן שהשראת השכינה היא כביכול "צורך גבוה" סותרים לדבריו בפירושו למצות שילוח הקן (דברים כב, ו). שם ביאר הרמב"ן בהרחבה יסוד גדול בהבנת מהות קיום המצוות והתועלת היוצאת מהן, לפנינו תמצית מדבריו, וזה לשונו: "שרצו לומר שאין התועלת במצוות להקב"ה בעצמו יתעלה, אבל התועלת באדם עצמו למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה, או לזכור הנסים ונפלאות הבורא יתברך לדעת את ה', וזהו לצרף בהן שיהיו ככסף צרוף. כי הצרוף הכסף אין מעשהו בלא טעם, אבל להוציא ממנו כל סיג. וכן המצוות להוציא מלבנו כל אמונה רעה ולהודיענו האמת ולזכרו תמיד וכו'. ואפילו הזכר לנפלאותיו שעשה שצוה לעשות לזכר יציאת מצרים ומעשה בראשית, אין התועלת לו רק שנדע אנחנו האמת ונזכה שנהיה ראויים להיות מגיין עלינו, כי דבורינו וזכרנו בנפלאותיו מאפס ותוהו נחשבו לו. אם כן כולם לתועלתנו בלבד, וזה כמו שאמר אליהוא (איוב לה, ו-ז) "אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו", ואמר "או מה מידך יקח". ודבר זה מוסכם בכל דברי רבותינו..."

החסד ב"שכינה צורך גבוה"

והנראה בביאור "הנגלה" שביסוד הדברים. דרך העולם, שהנתינה לאחרים אפשרית בשני אופנים: הדרך הפשוטה היא, נתינת המתנה מהנותן למקבל. אולם ישנה דרך נוספת - על ידי קבלת אדם חשוב, שהנאת הקבלה שלו חשובה כנתינה. כלומר, כאשר נותנים מתנה, ומקבל המתנה הוא אדם חשוב ונכבד, עצם הסכמתו, שנאות ומואיל לקבל את המתנה, חשובה כנתינה לנותן המתנה. יסוד זה למדנו מסוגיית הגמרא במסכת קידושין (דף ז.ז): "בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו", ומסיק שם: "הכא באדם חשוב עסקינן דבהיה הנאה דקא מקבל מתנה מינה גמרה ומקניא נפשה". הרי מפורש לנו הלכה למעשה שהנאת קבלת מתנה על ידי אדם חשוב ונכבד, נחשבת כנתינת שוה כסף המחילה בה חלות קידושין...

וזהו ה"סוד הגדול" שהשכינה בישראל היא "צורך גבוה". השראת השכינה בישראל, שתכליתה השפעה והברכה הגדולים ביותר שיכולים להיות, רצה הבורא יתברך שתהיה לא רק במהלך של נתינה באופן הפשוט מהנותן למקבל, אלא בהשפעה ונתינה בדרך זו שכביכול הוא צריך ומקבל מישראל במה שמשכן שמו בתוכם. וכמו שנתבאר, במה שהקב"ה כביכול חפץ ומקבל מישראל שיר ושבח הלל וזמרה - זהו חסד ונתינה שאין להשיגם, ובוה מקבלים שפע וברכה, בבחינת המלאכים שמתגדלין ומתגברין על ידי שהקב"ה מקבל מהם כתר.

וזהו ביאור דברי הרמב"ן שרצונו יתברך "לשכני בתוכם", שביקש להשרות השכינה בתוך בני ישראל - היה בדרך זו שכביכול אין זה רק צורך הדיוט אלא "צורך גבוה", ש"אוה למושב לו", וכלשון הכתוב "פה אשב כי אויתיה". שכן הדרגה הגדולה

ביותר של חסד ונתינה, וביטוי לרוב הברכה שרצה הבורא יתברך שמו להשפיע, היא בדרך של בחינת "צורך גבוה", ש"אזה למושב לו", שכביכול הקב"ה מקבל את מה שנותנים לו, ובכך אין גבול ותכלית לטוב ולכבוד שנתן לישראל.

ובוודאי חס ושלום מלומר שיש להקב"ה כביכול צורך ותועלת בקיום המצוות ובמה שישראל משבחים ומברכים את השם הגדול - וכמו שביאר הרמב"ן וכן הביא מדברי הירושלמי, שכל מהות ותכלית קיום המצוות נועדה לצורך האדם "למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה, או לזכור הנסים ונפלאות הבורא יתברך לדעת את השם", ודבר פשוט הוא שאין להקב"ה כל צורך בעבודת האדם, ו"אם צדקת מה תתן לו, אם חטאת מה תפעל בו". וכמו שנתבאר, כל מהלך זה ש"העבודה צורך גבוה", הוא מחסדו הבלתי משוער של הבורא, שבמה שמתרצה לקבל מאתנו, יש הנאה והטבה מופלאים [על דרך קבלת אדם חשוב שהיא נתינה והנאה לנותן].

וזהו גם כן תוכן המבואר בדברי הרמב"ן בפרשת האזינו שכביכול ה' יתברך "צריך ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלוקים" ... מהם משמע שכביכול יש להקב"ה איזה צורך לשכון בתוך הנבראים הגשמיים ולקבל מהם שבה והלל. נמצא שמהלך זה של הטבה ונתינה על ידי זה שהקב"ה כביכול מקבל את עבודת האדם ומה שנותנים לו - הוא תכלית כל יציאת מצרים, כלשון הכתוב "וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם".

נדבו ממון לא להם

עיקרו של המשכן הוא בתוך הלב. ולכן, את המשכן בונים בנדיבות לב. מוסיף רבי שמחה זיסל ברוידא (שם דרך שמות כה, ב) :

איתא בילקוט שמעוני (שסג), "אמר הקב"ה דבר אל בני ישראל בלשון פיוס, כמה דאת אמר (ישעיה מ, ב) "דברו על לב ירושלים". הבה נתבונן במראה הגדול הלזה, כשבני ישראל נתבעים לעשות לעצמם מקדש ומשכן לשכינה, שהוא מבחר ההשתוקקות והכיסופין והוא תכלית הבריאה. ועם זה כל כך חביבים ישראל, עד שכאשר מבקש מהם הקב"ה שיתנו כסף ותרומה למטרה זו, יש צורך בפיוס. וכשנתעמק ונתבונן בדברים, הרי מצבו הכספי של כל אחד מישראל שיצא ממצרים היה עושר ללא גבול, כמבואר בחז"ל, שיצאו כל אחד ואחד עם "תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים" (בכורות דף ה: ; הובא ברש"י שמות יג, יג). ונוסף על כך היו העננים מביאים לבני ישראל מידי יום ביומו אבנים טובות ומרגליות עם המן, כדברי חז"ל ("ילקוט שמעוני, רסא") "וילקטו אותו בבקר בבקר (שמות טז, כא) וכתוב (שמות לו, ג) "והם הביאו אליו עוד גרבה בבקר בבקר", מלמד שירד להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן". והנה למרות עושרם הגדול יש צורך ב"פיוס" לבקש מהם תרומה לבניית המשכן.

ואין לומר שמכיון שעברו במעבר חד ממצב של עבדות וחוסר כל לעשירות מופלגת, על כן היה קשה להם להפרד מעל ממונם - שהרי לכשנתבונן במצבם הרוחני בשעה שיצאו ממצרים נמצא שהיו בדרגה גבוהה מאד. לעיל בפרשת בא על הפסוק (שמות יב, לד) "וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם", הביא רש"י את דברי המכילתא: "משארתם, שיירי מצה ומרור". ומבואר שלאחר שהיו במצרים עבדים בעניות ללא גבול, וכעת יצאו עם כל טוב מצרים בכסף וזהב ואבני חן - למה המה לבבם, ולמה כלתה נפשם? לא לכסף ולזהב, ולא למרגליות ולאבנים טובות, שהרי לא אותם צררו בשמלותם ולא נטלו על שכמם, אלא היה חביב עליהם יותר מכל - שיירי המצות והמרור.

חביבות המצוה היא שהכריעה יותר מכל הכסף והזהב. ולא רק "חביבות המצוה" אלא אפילו ה"שיירי" שאין עליהם לא קדושה ולא שום הלכה. אך מעצם היותם "שיירי למצוה" הכריעה חביבותם לייקרם כדי שיצטרפו בשמלותיהם וישימום על שכמם. ואם כן, לאנשים רמי מעלה בחביבות מצוה כדוגמת אלו, היש לבוא ולבקש בלשון "פיוס" שיתנו את תרומתם לבניית היכל ה' ומקדש לשכינה? ! ומכאן נלמד את גודל אהבת השי"ת לעמו - כמה חביבים ישראל למקום שהוצרך הקב"ה לפייסם ולבקש "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה". ומצד שני, רואים בזה כמה עמוקים הן כוחות הנפש. שידעה התורה שעם כל מעלתם, ש צורך למתן "תרומה" בפיוס מאת הקב"ה.

נדב לבו לה'

והנה אמורים הדברים בתרומת כסף וממון, נדיבות לב לתת מרכושו וממה שברשותו. ומעתה כאשר האדם נותן ומנדב לבו ונפשו - כמה חביב הדבר למי כמה שנותנים יותר המקום וכמה דברי פיוס נאמר לזה. אברהם אבינו, עמוד החסד, שפרשיות שלמות בתורה מלמדים מעלותיו, ובכל זאת מה שנקרא "נדיב" אינו בגלל החסד שעשה, אלא בגלל שנדבו לבבו לה' - כדברי הגמרא (מגילה דף ג.) "בת נדיב, בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר (תהלים מז, י) "נדיבי עמים נאספו עם אלוקי אברהם", אלוקי אברהם ולא אלוקי יצחק ויעקב אלא אלוקי אברהם שהיה תחילה לגרים". ופירש רש"י שם: "שנקרא נדיב, על שם שנדבו לבו להכיר בוראו".

נדיבות לב ונפש הם גדולים פי כמה מאשר נדיבות ממון וכסף. ומה הן דברי פיוס של הקב"ה האמורים במדרש הג"ל: "כמה דאת אמר דברו על לב ירושלים". צא וראה כי "דברו על לב ירושלים" נאמר בנבואתו של ישעיה "נחמו נחמו עמי", והיינו כל העתיד והנצחיות של כלל ישראל וגילוי כבוד ה'. אלו הם דברי הפיוס של בורא עולם. ועתה, אם על "ויקחו לי תרומה" נאמרו דברי פיוס, כמה פיוס נאמר לזה אשר נדבו לו ורוחו להכיר את הבורא.

את המשכן הראשון הקימו האבות. על אוהל שרה מביא רש"י (בראשית כד, סז), "שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת (כנגד המנורה), וברכה מצויה בעיסה (כנגד השולחן), וענן קשור על האהל (כנגד ארון הברית), ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו". ביתם של האבות היה משכן לשכינה, היו בו שלושת כלי המשכן. האבות זכו לדרגה זו בנדיבותם, שנדב ליבם להכיר את הבורא. זהו כוחם של בעלי התשובה בדורנו, נותנים את לבם ורצונותיהם לכבוד ה' יתברך. זהו נדיבות לב הגדולה ביותר.

זהו עיקר דרגת האבות כמבואר ברמב"ן בהקדמתו לחומש שמות, "והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובכם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכנתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוהי עליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים", מעלת האבות היא השראת השכינה שזכו לה בנדיבות לבם ורצונם, הבנים זכו לזה בנדיבות לב של כסף וזהב חומריים.

את היסוד צריך לפעול לבד

יש להעמיק בדברים. את אבני השוהם והתחש הקב"ה זימן למשכן בדרך נס. הקשה רבי זבולון גרז, את עצי השיטים עם ישראל הביאו עמם ממצרים. רש"י מביא, "ועצי שטים", מאין היו להם במדבר? פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקודש, שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו ליטלם עמהם, כשיצאו ממצרים".

בתרגום יונתן בן עוזיאל (שמות כו, כח) מוסיף יותר, "ונגרא מציעאה בגו לוחייה (והבריה האמצעי בתוך הקרשים) משלביש מן סייפי לסייפי (משולבים מן הקצה לקצה), מן אילנא דנציב אברהם בבארה דשבע (מן העץ שנטע אברהם בבאר שבע), וכד עברו ישראל ית ימא (וכאשר עברו בני ישראל את הים) קטעו מלאכיא ית אילנא וטלקוהו לימא (קצצו המלאכים את העץ וזרקוהו לים) והות טפי על אנפי מיא (והיה צף על פני המים), והוה מלאכיא מכריז ואמר דין הוא אילנא דנציב אברהם בבירא דשבע וצלי תמן בשום מימרא דה' (והיה המלאך מכריז ואמר זה הוא העץ שנטע אברהם בבאר של שבע והתפלל שם בשם מאמרו של ה'). ונסבוהי בני ישראל ועברו מניה נגרא מציעאה אורכיה שובעין אמין (ויקחוהו בני ישראל ויעשו ממנו בריח אמצעי אורכו שבעים אמות). את הקרשים היו צריכים להביא ממצרים, את הבריה התיכון נטע אברהם אבינו. מדוע הוצרכו לאברהם אבינו וליעקב אבינו כדי להביא קרשים למשכן, הרי הוצרכו לקחת עמם קרשים עצומים כאלו במשך שנה שלימה במסעיהם במדבר, מדוע לא הגיעו הקרשים בדרך נס בזמן הקמת המשכן?

ביאר רבי זבולון גרז, לייסד משכן צריך שהפעולה תהיה של האדם, אי אפשר לסמוך על הנס. מעצי השיטים עשו את קרשי המשכן, שנתנו לו דין של משכן. הכלים היו מעצי שיטים מצופים בזהב. היסוד למשכן צריך להיות במאמץ של האדם, רק על

ידי שהאדם מוציא מעצמו הוא יכול להקים את המשכן, להביא לידי השראת השכינה. אף התחשים הגיעו בדרך נס מכוח ישראל שחיפשו וחיפשו ולא מצאו. פעולת הביקוש והחיפוש זיכו את עם ישראל בנס הגדול שבאו התחשים. זיכו את עם ישראל באפשרות לעשות מכסה המשלים את המשכן.

הטרפה כשכר ליצאני

את הקרשים בדווקא עם ישראל צריך לבנות לבד, הם המחיצה של המשכן. הם מתחמים את המשכן, יוצרים את המקום. יש להקדים, הזאב יטרף (שמות, עט) מבאר:

“ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו” (שמות כב, ל). מביא רש”י מן המכילתא מה תלמוד לומר לכלב למדך הכתוב שאין הקב”ה מקפח שכר כל בריה שנאמר (שמות יא, ז) “ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו”, אמר הקב”ה תנו לו שכרו. מה שדוקא טרפה משליכין אותה לכלב בשכרו, לימוד שלם הוא כמבואר בסמוך.

כתב הרמב”ם (מעשה הקרבנות יא, ו) “בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים נפסל ונאסר לעולם ואף על פי שחזר למקומו אסור לאכלו והאוכל ממנו כזית לוקה שנאמר (שמות כב, ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטרפה...” הנה כלל אסור הנלמד מהך קרא “בשר בשדה טרפה לא תאכלו”, דכל היוצא חוץ למחיצתו נאסר, בין בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה בין בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים, בין עובר שהוציא אבר חוץ למעי אמו קודם שחיטה, כולן אסורין מטעם יוצא חוץ למחיצתו כבשר שפירש מן החי שנאמר “ובשר בשדה טרפה” כיון שיצא למקום שהוא לו כשדה נעשה טרפה (כל היוצא ממחיצתו נעשה טרפה). כל היוצא מתוך המקום התחום לו, מתעסק במה שלא נוגע לו, נפסל מאכילה. דינו טריפה)...

“סתם דלתות חתורות הן אצל כלב” (בבא קמא דף כג:). אין דלת ואין מחיצה נגד הכלב, חותר כל דלת ופורץ גדר כל מחיצה. הכלבים עזי נפש (ישעיה נו, יא), ובפני עזותם אין חציצה ואין מחיצה. עזות הכלב לא מכירה שום דלת ושום מחיצה, תמיד היא דוחפת אותו לצאת חוץ למחיצתו ליכנס לתוך מחיצת אחרים, ותמיד עובר מתעבר על ריב לא לו ועובר תחום זולתו לעסוק בעסק שאינו שלו. עיין ילקוט שמעוני משלי (כו) “מחזיק באזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו, משל לזאב שבא וחסף גדי מן הצאן והיה שם כלב של קדרין יצא והיה מנבח בו ומריב עמו. אמר לו זאב, אתה כלב של קדרין שמה נטלתי משלכם, כלום נטלתי אלא מעדרו של רועה למה אתה תריב עמי? ! כך הוא טיבו של כלב, לא נשאר במחיצתו אלא מצוי תדיר תוך מחיצת אחרים. מה לו לכלב של קדרין אצל עדר הרועה, אך עזותו מוציא אתו ממקומו ורשותו ומכניסתו למחיצה לאו דיליה. הואיל והכי הוי טבעו של כלב דיצאני הוא ומופקע מתחומי מחיצה והגבלתה, לא נתנה לו תורה שכרו כי אם בטרפה - “ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו”. לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. יוצא ומופקע ממחיצה, אין שכרו רק בטרפה שיצאה ממחיצתה ונעשית בשר בשדה. לא מאכילין ליה שכרו ללאו בר מחיצה, אלא בשר לאו בר מחיצה כמותו.

ומתוך החשך אתה מכיר את האור. אלו שנאסר להם אכילת טרפה ובשר שיצא חוץ למחיצתו, “אנשי קדש הן” - “ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו”. קרושה לא מצויה בחוצות, מקום מופרץ לכל רוח בלתי מוגדר ובלתי מוקף ממחיצה. אין קדש אלא פנימה, ואין פנימה רק מאחורי מחיצות. כמחיצות קודש הקדשים והיכל, ומחיצות עזרה וחומת ירושלים. ולפיכך, “ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו”. אנשי קדש אנשי מחיצות ניהו, לא להן לאכול בשר בשדה טרפה שאבדה ממנו מעלת חומה ומחיצה, ונבחר לשכרו ומאכלו של כלב.

הלשון מוציאה לחוץ

בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קיח). “אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (שמות כב, ל) “לכלב תשלכון אתו”, וכתיב בתריה (שמות כג, א) “לא תשא שמע שוא” וקרי ביה לא תשיא”. לדידן לא מתגלה עומקו של מאמר חכמים זה אלא בהקדם מאמרם דמסכת

ערכין (דף טו:), "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא מאי דכתיב (תהילים קכ, ג) "מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה" אמר הקב"ה ללשון, כל אבריו של אדם זקופים ואתה מוטל כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות אחת של עצם ואחת של בשר, מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה".

באור דברים הללו מצאנו בנתיב הלשון פרק ג: "יש לך לדעת כי דברי חכמים עמוקים, כי הלשון הזה שהוא מיוחד להוציא הדבור ממנו וזהו עצם הלשון ולדבר זה הוא מיוחד להוציא הדבור אל זולתו, ודבר זה לא תמצא בשום אבר שאין אבר אחר נברא שיוציא הדבור לזולתו מן הנסתר אל הגלוי, שהאוזן מקבל הדברים (האוזן אמורה לקלוט לתוכה על מה שנאמר לידה, "שמע ישראל", לשמוע לקבל ולהאמין. מלבד מה שלא ראוי שלוח צריך לתחוב את האצבעות בתוככי האוזן כדי לא לשמוע), והעין מקבל הראות (העין מכניסה פנימה, החזון איש מגדיר באגרותיו "העין חלונות המוח", העין מכניסה מידע לתוך המוח. לכך הקב"ה ברא שני עיניים שהאדם תמיד יתסכל על התמונה המלאה), וכן כל הדברים הם כך ואין אחד מהם נברא לפעול להוציא לזולתו".

"רק הלשון שעיקר בריאתו להוציא הדבור אל זולתו וכמו שאמרנו למעלה כי הלשון מוציא הדבור אל הפועל ומפני כך הלשון קרוב אל לשון הרע ביותר שדבר זה הוא יוצא גם כן לדבר בזולתו לגמרי כדכתיב (תהילים נ, כ) "תשב באחיך תדבר בכן אמך", ומפני שהלשון נברא להוציא הדבור וקרוב ביותר לדבר זה דהיינו לשון הרע, וה' יתברך אשר ברא האדם בשלימות לגמרי בלא חסרון שלא יהיה נוטה האדם אל הרע תקן את הלשון שלא יהיה נוטה האדם אל הרע, תקן את הלשון שלא יהיה מסוגל ומוכן אל הרע, לכך תקן אותו שיהיה האבר הזה שוכב והדבר שהוא הוא בעל הנחה אין ראוי להוציא (ובזה רמזו שהאדם מנשק את המזווה בצאתו מביתו, המזווה מזכירה לו תשובה אם היציאה כדאית. כך מציאות הלשון מזכירה שאין כדאי לדבר). גם נברא האבר הזה במקום הסתר דהיינו תוך הפה והוא מקום הסתר (ואף שם ללשון שני שומרים, השיניים והשפתיים), ואף כי בוודאי אין דבר זה מונע אותו מן הדבור, מכל מקום, אין האיברים החיצוניים דבקים בגלוי במה שהם מגולים ומסוגלים אל הגלוי והאבר שהוא מכוסה והוא בהעלמה וההסתר ביותר אין סגולתו לפעול כל כך, ומעתה אף אם הלשון הוא נברא להוציא הדבור אל זולתו, מכל מקום, נברא שיהיה לו סגולת ההסתר דהיינו שלא יתפשט לדבר בזולתו בלשון הרע אשר יפעל בזולתו, ולפיכך הכתוב אומר מה ייתן לך זמה, יוסיף לך לשון רמיה, שאף שהלשון מסוגל מצד עצמו להוציא הדבור אל הנגלה, כיון שנברא בתואר אשר התבאר הנה בסגולת זה מונע את האדם מן הגלוי שאינו מוציא כל כך הדבור", עד כאן לשונו.

מבורר ומחזור מתוך מה שהאריך המהר"ל, כי דווקא מפני שהלשון בעלת הוצאה שנבראת להוציא הדבור אל הזולת, על כן טעונה שמירה יתירה ומוקפת משתי חומות אחת של עצם ואחת של בשר לכל תעבור גבולם ותצא ממחיצתה יציאה שלא כדת בדבור לשון הרע. והכי נמי כל האברים זקופים ובחוץ והלשון מוטל ובפנים, לפי ש"האבר הזה נברא שוכב כי אשר הוא בעל הנחה אין ראוי לו היציאה", ו"גם נברא האבר הזה במקום הסתר דהיינו תוך הפה והוא מקום הסתר... והאבר שהוא מכוסה והוא בהעלמה וההסתר ביותר אין סגולתו לפעול כל כך, ומעתה אף אם הלשון הוא נברא להוציא הדבור אל זולתו, מכל מקום, נברא שיהיה לו סגולת ההסתר דהיינו שלא יתפשט לדבר בזולתו בלשון הרע אשר יפעל בזולתו" מעתה מבואר בטוב טעם, כי המספר לשון הרע והמעיד עדות שקר בחברו ראוי להשליכו לכלבים, שכל שיצאה לשונו ממחיצתה לדבר בזולת דברים אינם ראויים לאומרים ובלתי מוכשרים להוצאה החוצה, נטרפה לשונו ונפסלה ביוצא וניתנה לשכר יצאני שביצאנים שאינו יודע מחיצה לשם מה היא באה. סיפור לשון הרע והגדת עדות שקר אינם יוצאים לאוויר העולם אלא מפני שלא נשארה הלשון במקומה לפני מחומת עצם השיניים וחומת בשר שפתים, וכיון דלא שמרה מחיצתה ודחפה עצמה לחוץ ביציאה שאינה ראויה, משליכין אותה לכלב כבשר בשדה טרפה, דלא זו בעלת מחיצה ולא אלו בעלי מחיצה. וגם מקבל לשון הרע, מאחר שמתפרנסת קבלתו מלשון שהפקיעה עצמה ממחיצתה, אף הוא נידון בהשליכה לכלב שאינו מכיר לא חומה ולא מחיצה - "לכלב תשליכון אותו" וכתיב בתריה "לא תשא שמע שוא".

אשם שפועל ההיפך ממטרת הלשון, לשתוק. הופך את היוצרות, מדבר לשון הרע, מוציא מהלשון החוצה שלא כראוי, ראוי להשליכו לכלבים, אלו שיוצאים בעזות, אין להם חציצה ומחיצה. הרי שכוח הלשון היא המחיצה. לא להוציא החוצה.

לתחום את גבולות הקדושה ולפנים

בוזה נבין את מעלת הקרשים. המהר"ל בגור אריה (שמות כה, ה) מביא:

אבל עיקר דבר זה דבר נפלא מאוד, שהיה ראוי ליעקב אביהם דוקא להיות לו חלק בקרשים, שצוה את בניו לנטוע ארזים שם, וכן אמרו בתנחומא (שם) כשירד יעקב למצרים צוה את בניו לנטוע ארזים למשכן, כדאיתא שם. ועוד אמרו שם, הבריה התיכון ירד עם יעקב למצרים. ראה איך אמרו על הבריה התיכון שהוא ירד עם יעקב למצרים, ועל הארזים אמרו כי בשעה שירד למצרים צוה את בניו לנטוע אותם. כי יעקב היה הבריה התיכון, והוא מחזיק את הכל, כמו שאמרנו בפרשת ויצא (בראשית כח, יז), שהוא מאחד את כל ישראל, כאשר התבאר שם שנעשו האבנים אחד תחת ראשו (רש"י בראשית כח, יא), עיין שם. ובניו הם הקרשים, והם היו ארבעים ושמונה קרשים, ארבע פעמים שנים עשר, ארבעה קרשים נגד שבט אחד. ואין כאן להאריך.

הקרשים היו כנגד שנים עשר שבטים. כנגד כל שבט היו ארבעה קרשים, ארבעה צדדים הבית. כל שבט תחם לעצמו מקום, יצר לעצמו מחיצה. לכל שבט יש תפקיד, כל שבט צריך לתחום את עצמו בתוך תפקידו האישי, לשמור על ייחודיותו. זו השלמת יציאת מצרים, כל אחד צריך לתחום את עצמו בתפקידו הוא.

בוזה נשוב למעלת נדיבות לב. הרב וולכה היה אומר, "בכל נפשך", החיוב הוא להקריב את הרצון, לוותר על תענוגות עולם הזה, להקדיש לקב"ה את הרצונות. זהו עומק נדיבות הלב, לתת את הלב לקב"ה. זהו המחיצה הטובה ביותר מפגעי הרחוב. הרחוב בעצמותו זהו הגישה לכל מקום, להיות מושפע מכל דבר. כשיוצרים מקום תחום לקדושה, נותנים את הלב לקב"ה, מתעלים. אומר רבי שלום שברון, לכך את עצי השיטים כל אחד צריך להביא לבד, הגדרת המחיצה המבדילה בין הקדושה לבין חוצה לה, צריכה להיות על ידי האדם בעצמו. רק כך אפשר להתרחק מהזוהמה, רק כך אפשר להתקרב ולהתעלות.

לבנות שיטה קדושה

יש להוסיף בוזה. הגמרא ביומא (דף עב:) ובסוכה (דף מה:) מביאה:

תניא נמי הכי: "עצי שטים עמדים" (שמות כו, טו), שעומדים דרך גדילתן... דבר אחר, "עמדים", שמא תאמר אבד סיכרם ובטל סיכוויין (משנגזא אהל מועד בטל לו עולמית - רש"י), תלמוד לומר "עצי שטים עמדים" שעומדים לעולם ולעולמי עולמים.

מפורש בגמרא שאף שאחר שיש בית מקדש, ונגזז המשכן כמבואר בגמרא בסוטה (דף טו), המשכן אינו בטל לעתיד לבוא. יש להבין, מדוע יצטרכו את המשכן בנוסף לבית המקדש?

מבאר רבי משה שפירא, שיטה לשון מהלך, הפכו היא השטות, יציאה מהשיטה. לכך חטא בעל פעור, בו יצאו מהשיטה היה בשיטים. ומאידך בגאולה העתידה "ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים" (יואל ד, יח). בימות המשיח יראו לכל יחיד ויחיד, ראה את המשכן, את כוח השראת השכינה שזכו ישראל בכוחות עצמם. בזכות המחיצות שעשו והבדילו עצמם מן הטומאה, בנו שיטה של קדושה. רק מחיצות אלו, כוח "עם לבדד ישכן" (במדבר כג, ט), שמרו על עם ישראל בגלות.

זהו מהלך עמוק בתיקון האדם. כמה ששמים יותר מחיצות וגדרים, קובעים מקום לקדושה, אפשר להתעלות ולהתחבר להשראת השכינה עם הקב"ה. וזהו מעין דרגתו של אברהם איבנו שנבד את לבו ובכך זכה וביתו נעשה משכן לשכינה. לדרגה זו היו צריכים ישראל להגיע בצאתם ממצרים בהקמת המשכן, על ידי נדיבות לב של כסף וזהב. במהלך זה אנו צריכים ללכת ולשאוף, למסור את הנפש והרצונות לרצונו יתברך. ה' יעזור שנזכה לזה במדת האפשר.